

Viuen a 2.500 quilòmetres de Djakarta, la capital Indonèsia. Els xiquets indonesis estan acostumats a la presència de turistes, sobretot australians. L'arribada d'un estranger és, però, tot un esdeveniment.

Lamalera, els darrers caçadors

A la llunyana illa de Lembata, a 2.500 quilòmetres de Djakarta, existeix un llogaret anomenat Lamalera. La cultura dels seus habitants gira en bona part al voltant de la pesca de les balenes. Una necessitat que converteixen en un vertader art ple de pèrcia.

“La pitjor situació que recorde la visquérem al maig de 1994. En aquella ocasió trenta-sis homes de diverses barques vam ser arrossegats per una balena durant quatre dies. Com que no teníem aliments, haguérem de menjar-nos les nostres robes. Ens va rescatar un mercant prop de Tímor. No

havia vist mai una balena tan resistent.”

Lambertus Dion és un experimentat pilot de pledangs de Lamalera, un petit poblat de l'illa de Lembata, a 2.500 quilòmetres de Djakarta. En aquest llogaret regeix una inusual dieta alimentària basada en la saborosa carn de balena. Lluny de la tecnologia pun-

ta que equipa els millors baleners japonesos o noruecs, els pescadors de Lamalera mantenen viva una tradició que hauria sanglaçat el mateix Helman Melville, l'autor de *Moby Dick*: un home, un arpó i la presa. Un cos a cos contra exemplars de fins a 30 metres que solament es repeteix en dos llocs més del planeta:

Centramèrica i la comunitat esquimal del Pol Àrtic.

Les prop de dues mil persones d'aquest llogaret viuen pendents de la mar. Quan comença la temporada de pesca, de maig a octubre, els vents de l'est empenyen les balenes a fugir de l'hivern australià i refugiar-se a les càlides aigües de les 13 mil illes indonèsies. És l'inici de l'activitat laboral a Lamalera.

Els *pledangs*, petites barques de fusta de deu metres d'eslora, ixen a l'oceà amb tripulacions d'onze homes. Des de les sis del matí fins a les cinc de la vesprada l'objectiu és qualsevol espècie marina la carn de la qual siga susceptible de ser ingerida. Dofins, mantes, taurons-balena, orques i els gegants catxalots es converteixen en preses potencials per als fràgils arpons de bambú acabats en ganxos de ferro fabricats amb deixalles automobilitístiques. Els pertrets es completen amb una audàcia limítrofa amb la temeritat i molta sort. Set de cada deu vegades aquests homes tornen a la costa de buit.

Salts genètics. Els xiquets de Lamalera aprenen molt prompte en els seus jocs a compondre la figura d'un felí que salta des de les roques amb una llarga canya de bambú. Aquest entrenament inconscient és un exercici genètic que necessitaran quan, ja d'adults, albiren una presa des del *pledang*. Arpo i arponer salten des de la barca fins a caure en el llom de l'animal. Claven l'arpo en la carn i tornen a la barca, convertida ja en un llast que la balena arrossegarà fins a morir d'esgotament.

Els exemplars més grans solen tardar mitja hora a caure exànimes. Molt més temps que els deu minuts d'agonia de l'orca, el quart d'hora del dofí o els dotze minuts de les grans mantes. El salt de l'arponer ha de ser un paradigma de precisió. Un mínim error de càlcul o la fatalitat que la corda de l'arpo s'embolique entre les cames són contratemps de conseqüències funestes.

"Arriba un moment que els arponers notem que comencem a fallar més del compte. Percebem que tots els remers ens critiquen en si-

lenci. Comprenem aleshores que hem de retirar-nos i deixar pas als més joves." Fèlix ha eixit en incomptables incursions i encara es manté jove, tot i que des de la passada matinada ha fallat en quatre llançaments. Potser tan sols es tracta d'un mal dia. Cal ser un autèntic especialista per sobreposar-se a la sensació d'observar una ombra que triplica la grandària del *pledang* i que llisca en silenci per davall la barca. L'habilitat dels remers per executar moviments d'acostament, les ordres del *pilt* i la decisió de l'arponer són llavors les

úniques armes de què disposen per obtenir aliment.

Els habitants de Lamalera solament tenen prohibit caçar balenes blaves. Les organitzacions internacionals de protecció d'aquests cetacis els deixen matar la resta d'espècies perquè estimen que les captures són tan escasses que no minven gaire l'equilibri natural i la conservació de les balenes.

Feina i ritu es fonen en cada línia d'eixida cap a l'horitzó. Si la peça albirada és un tauró balena o una presa encara més gran, tots els tripulants resen alhora un avemaria

Dalt, home amb arpo pescant. El salt és la clau de la caça. La corda no s'ha d'embolique mai entre els peus del llançador, seria mortal. Davall, els pescadors de Lamalera arrosseguen a la platja una captura.

CARLOS ORT

Els fills dels pescadors reparteixen el seu temps entre l'assistència a la petita escola propera al poblat i l'espera en la platja a l'arribada de les barques.
El seu futur serà també el dels seus pares.

—tots els habitants de Lamalera són cristians—, arrien la vela i beneeixen la petita plataforma des de la qual haurà de llançar-se l'arponer, i també la resta de la tripulació, amb l'aigua continguda en una petita botella. Unes mesures que no tranquil·litzen gaire l'estranger que haja decidit acompanyar els pescadors en la seua incursió diària.

N'ixen a mar quasi sempre un total de catorze barques cada dia. Una persona de cada pledang ha d'ocupar-se permanentment d'eixugar l'aigua que es filtra en l'interior. Els pledangs es construeixen sense claus. Ells comenten entre les posts es calafaten amb una massilla de vegetals especials. Sempre són humits i resulten unes defenses contra l'aigua bastant precàries. Un arponer, un timoner, un pilot i vuit remers componen cadascuna de les tripulacions.

El fracàs de la tecnologia. El 1982 la FAO va tractar d'ajudar Lamalera. L'organització dependent de Nacions Unides proporcionà al poblat un vaixell —el FAO 82— proveït d'un arpó automàtic. Es va intentar reconvertir una tradició al món modern. L'experiència va ser un fracàs complet.

Un veterà pescador noruec va ser enviat fins l'illa per tractar d'ensenyar les tècniques més avançades

La tradició pesquera de Lamalera hauria deixat sanglaçat el mateix Melville, autor de 'Moby Dick': un home, un arpó i la presa.

des de captura d'aquests animals. Es va tardar quasi un any a traslladar la petita embarcació des d'Europa fins l'illa de Lembata. Una vegada en el poblat, l'enviat nòrdic es veié obligat a viatjar massa sovint a Java i al Japó per proveir-se de combustible i obtenir peces de repost inexistents en l'illa. El resultat va ser que l'enviat de la FAO a penes va completar una estada de pocs mesos en la seua destinació inicial. Per acabar d'enfonsar una idea duta a terme amb una previsió digna de col·legials, els habitants de Lamalera no veieren amb bons ulls aquesta intrusió internacional destinada a posar al dia una tradició d'enormes riscos. Finalment, la FAO decidí posar punt final a la

seua trista incursió en el petit vilatge indonesi.

La tradició és el vertader motor de funcionament de la dèbil economia d'aquest lloc. El poblat es regeix sota un ferri sistema de clans —quasi una vintena—: els grans es denominen *tena* i els petits *sapang*. El líder de cadascun d'aquests grups —el *tena alap*—, és el propietari de cada pledang, condició que li permet prescindir d'eixir a pescar sense deixar de rebre per això la seua part proporcional de les captures.

El repartiment de la peça és tan ancestral com el mateix mètode d'apresament. Si algun membre de la tripulació es queixa d'un repartiment desigual de la carn, la convicció generalitzada és que aquesta barca no tornarà a pescar res fins que no resolga satisfactòriament el conflicte. Tots els membres de la tripulació afectada s'esforçaran llavors a arribar a un acord. Una economia assentada en l'atzar no es pot permetre el luxe de l'infortuni.

El rector del poble beneeix les barques a l'inici de cada temporada de pesca. Els tripulants que es facen a mar solament trobaran el consol del tabac que fumen constantment a bord i el proporcionat per algunes petites botelles d'aigua. Són els únics pertrets en les zones de pesca, algunes amb profunditats superiors als 2.000 metres. No pesquen mai el diumenge, dia reservat a l'església.

Monedes de peix. No només de balena viu Lamalera. La dieta alimentària del poblat es complementa a l'aldea de Wulandoni, a sis quilòmetres de distància. Cada dissabte, el petit mercat d'aquesta localitat permet al poblador de distintes zones de l'illa adquirir els productes necessaris per preparar menjars on el peix no siga l'únic protagonista. Els diners no apareixen enlloc. Com un llegat d'unes altres èpoques, els assistents al mercadet recorren al canvi per obtenir fruites, sal o tabac. El costum ha perfilat els preus. Així doncs, a Wulandoni, un quilo de sal costa sis panotxes; un tros de carn de manta, dotze bananes, i per a adquirir un

quilo de cotó és necessari comptar amb vint-i-dos peixos voladors. A Lamalera també abunden els gossos, utilitzats en la cacera de porcs senglars i petits cérvols. Són les guarnicions alimentàries per a una població que ha sabut, amb el pas dels anys, extraure de les balenes tot allò necessari per a viure.

Després d'una cacera, la major part del cos dels grans catxalots es converteix en despulls de carn esteses al sol durant uns quants dies. El mos més desitjat és el que procedeix de la part lateral del tòrax, prop de l'aleta, perquè en aquest lloc el greix és més dur. Després de l'elecció d'aquesta exquisidesa, el teixit muscular es menjarà fregit, el greix i l'esperma seran utilitzats com a oli per als cresols, les vísceres es bulliran, els ossos roman- dran al sol fins que el cap del clan decideixi quan poden fer-ne un bon brou, i les dents es vendran al primer estranger que hi recala.

Les condicions de vida de Lamalera endureixen encara més una feina que a penes té parangó. A la petita aldea li manca un bon subministrament de llum i la conducció d'aigua. Mentre els homes pesquen en alta mar, dones i nens es veuen obligats a carregar durant tot el dia centenars de poals d'aigua per omplir un dipòsit situat al centre de la població.

Els habitants de Lamalera intenten cercar solucions a aquests problemes. De moment, cadascun d'ells ha aportat unes mil rúpies, al voltant de cinquanta pessetes, que hauran de sumar-se a l'ajuda que esperen rebre d'una organització humanitària austríaca amb la finalitat d'adquirir una bomba extractora. Fóra un pas de gegant que facilitaria enormement les tasques quotidianes.

Pel que fa a la llum, el poblat només disposa d'una hora i mitja diària de subministrament. El petit generador elèctric que permet aquesta escassetat comença a funcionar al capvespre, al voltant de les sis de la vesprada, i deixa de fer-ho a les set i mitja. Les espelmes il·luminen la resta de les hores. En algunes ocasions, si els tripulants continuen en alta mar al capvespre, dones i nens s'a-

Arpó i arponer salten des de la barca fins a caure en el llom de l'animal. Claven l'arpó en la carn i tornen a la barca.

posten a la costa amb ciris i torxes per il·luminar la tornada de les barques després de les jornades d'hores extremes.

Fins a 1880, amb l'arribada de missioners europeus a l'illa de Lembata, els habitants d'aquest bocí de terra de 100 quilòmetres de llargària a penes apareixien en els documents de l'època. Vivien envoltats d'un desconeixement que, sota molts aspectes, encara continua avui dia. Els catxalots són avui, com fa dos-cents anys, l'eix de la vida en aquesta zona i també en algunes àrees veïnes, com el poblat musulmà de Lamakera, a quatre hores de barca de Lamalera, on cacen una o dues balenes l'any amb dinamita.

Els *pledangs* continuen tan fràgils com llavors, i els ritus d'incursió, tan respectats com sempre. Lamalera mai no apareixerà en cap dels circuits internacionals dels grans baleners. A poc a poc haurà d'adoptar, per pures raons de supervivència, lleus avanços tècnics que puguin alleugerir feines destinades a autèntics atletes. Allò que aquests petits indicis d'industrialització a petita escala no podran eliminar serà una íntima convicció nua de tecnologia i que sura en el quefer diari d'aquest poblat. Semblant a un vell orgull aferrat a una tradició d'arrels llunyanes. L'orgull dels vells caçadors de balenes.

Dalt, un pescador en un assecador de carn de balena. Davall, tros de balena a la platja. El repartiment de les presses està subjecte a unes regles equitatives d'acompliment obligatori. La no observància de les regles donaria lloc a supersticions nefastes per a l'economia de Lamalera.

Carlos Ortí